

Niepełnosprawni - partnerstwo zamiast dyskryminacji

Rozmowa z Januszem Jurkiem, Dyrektorem Departamentu Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie

•Panie dyrektorze, rozmawiamy w czasie pod wieloma względami szczególnym dla instytucji i organizacji działających w obszarze polityki społecznej. Na czym polega ta specyfika?

- Rzeczywiście, rok 2003 został uznany przez Radę UE Europejskim Rokiem Osób Niepełnosprawnych. Jego ustanowienie służyć ma popularyzacji problematyki dotyczącej funkcjonowania osób niepełnosprawnych jako pełnoprawnych obywateli i uczestników życia społecznego, a także poszukiwaniu optymalnych rozwiązań w dziedzinie łagodzenia skutków niepełnosprawności. Istotną wartością Roku Osób Niepełnosprawnych jest szansa na zwiększanie wiedzy sprawnych uczestników życia społecznego dotyczącej zjawiska niepełnosprawności, problemów i aspiracji osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin. Niezwykle ważny jest również w tym kontekście fakt przyszłego wstąpienia Polski w struktury europejskie. Wiąże się to z koniecznością dostosowania polskich uregulowań do standardów funkcjonujących w UE.

Warto dodać, że w Unii nie obowiązuje jednolity akt prawny regulujący pozycję osób z niepełnosprawnością. Państwa członkowskie posiadają w tym zakresie pewną swobodę. Jest to podyktowane znacznymi odmiennościami demograficznymi, ekonomicznymi czy kulturowymi istniejącymi w ramach wspólnoty. Członkowie Unii powinni jednak przestrzegać jasno określonych zasad, według których szczególnie eksponowana jest zasada zakazu dyskryminacji osób niepełnosprawnych. Trzeba też zaznaczyć, że państwa członkowskie mogą kształtować sytuację prawną osób z niepełnosprawnością w sposób korzystniejszy niż w pozostałych krajach wspólnoty. Oznacza to, że na państwach wstępujących do Unii nie ciąży zobowiązanie do pogarszania sytuacji osób niepełnosprawnych w imię dostosowania przepisów standardów europejskich.

• Jakie działania związane z Europejskim Rokiem Osób Niepełnosprawnych podejmuje Samorząd Województwa Lubelskiego?

- Nie traktujemy Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych w sposób szczególny - jako impulsu do podejmowania nadzwyczajnych posunięć, ponieważ Samorząd Województwa od

początku swojego funkcjonowania dużą wagę przywiązywał do prowadzenie działań na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.

Europejski Rok Osób Niepełnosprawnych i związane z nim wydarzenia są jednak niepowtarzalną okazją, by propagować rozwiązania mające na celu likwidację barier nie tylko architektonicznych, ale i administracyjnych, psychologicznych czy prawnych. Dlatego też w województwie lubelskim ukonstytuował się Komitet Honorowy Obchodów ERON, którego uczestnikiem jest marszałek województwa Henryk Makarewicz. Przyjęto Wojewódzki Program Obchodów ERON, którego ważnym elementem jest zaplanowana na 3 grudnia konferencja podsumowująca działania dokonane w czasie Roku w naszym regionie. Samorząd Województwa wystosował apel do samorządów inspirujący do intensyfikacji działań w tym zakresie. Podjęto inicjatywę na rzecz zwiększenia zainteresowania lokalnych mediów tą tematyką.

Należy dodać, że Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego zawiera szereg programów mających na celu kompensację niekorzystnych zjawisk towarzyszących niepełnosprawności. Część z tych programów powstawała przy udziale środowiska osób niepełnosprawnych. Obecnie na znacznym poziomie zaawansowania są m.in. programy dotyczące ograniczania barier architektonicznych w obiektach najczęściej odwiedzanych przez osoby niepełnosprawne oraz tworzenia sieci informacyjno-doradczej dla tego środowiska. Są one realizowane na terenie miast powiatowych województwa.

Sądzę, że zainteresowanie Samorządu Województwa problematyką niepełnosprawności bardzo wyraźnie określa fakt powołania już w 1999 r. przy marszałku województwa Wojewódzkiej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Rada, jako ciało opiniodawczo-doradcze, stała się ważną platformą kontaktów Samorządu Województwa, samorządów powiatowych, pracodawców oraz organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Miało to miejsce na cztery lata przed wprowadzeniem ustawowych regulacji zobowiązujących samorządy województw do powołania takich rad. Można zaryzykować stwierdzenie, że jej działalność była w pewnym zakresie inspiracją do wprowadzenia podobnych rozwiązań w skali całego kraju.

• Nie ulega wątpliwości, że Samorząd Województwa Lubelskiego prowadzi wiele działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Jednak nowelizacja ustawy o rehabilitacji nakłada na Urząd Marszałkowski szereg nowych zadań. Jakie to zadania?

- Pod rządami zmienionych przepisów Samorząd Województwa wykonuje nowe zadania, jednak po to, by właściwie ocenić ich doniosłość, musimy spojrzeć na województwo lubelskie jako na region o określonej specyfice demograficznej i ekonomicznej. Wyniki spisu powszechnego potwierdzają, że zjawisko niepełnosprawności występuje w naszym regionie ze szczególnie

wysokim natężeniem. Jednocześnie sytuacja ekonomiczna mieszkańców determinowana jest kondycją rynku pracy.

Tymczasem przepisy ustawy dają Samorządowi Województwa nowe instrumenty korzystnego oddziaływania na infrastrukturę służącą rehabilitacji. Jest to możliwość dofinansowania budowy i rozbudowy obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Departament Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego przyjmuje wnioski podmiotów ubiegających się o ten rodzaj pomocy. Istnieje również możliwość udzielenia pomocy finansowej zakładom pracy chronionej. Oba te zadania realizowane są w ramach określonej przepisami procedury, której omówienie w takiej formie nie jest możliwe. Mogę już również zapowiedzieć planowane przystąpienie województwa lubelskiego do Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami. Program będzie realizowany przez nasz samorząd w obszarze A, tj.: wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny. Zainteresowanych zachęcam do kontaktu z Departamentem Polityki Społecznej, którego pracownicy udzielają informacji w tej materii. Podkreślić tylko należy, że podstawowym kryterium pozytywnego rozpatrzenia wniosków o dofinansowanie jest spełnienie przez wnioskodawców warunków przewidzianych przepisami.

• Wymienione przez Pana zadania Samorządu Województwa wiążą się z dystrybucją środków finansowych. Fakt ten może budzić pewne emocje u podmiotów ubiegających się o pomoc.

- Praca w służbach społecznych z całą pewnością wymaga od pracowników i kadry kierowniczej specjalnych predyspozycji. Mam na myśli odpowiednie postawy osobiste i społeczne. Osoba pracująca w tej sferze nie może być tylko urzędnikiem. Specyfiką samorządu województwa jest to, że nie wykonuje on świadczeń osobom indywidualnym. Pomoc może być kierowana do podmiotów pełniących szczególnie ważną rolę dla całego środowiska. Pomoc publiczna kierowana do tych podmiotów podlega szczególnym rygorom prawnym, ale i etycznym. Środki publiczne, które jak wiemy, mogłyby być pokaźniejsze, są dzielone po przeprowadzeniu odpowiedniej procedury administracyjnej, która wyklucza m.in. podejmowanie decyzji jednoosobowo i uznaniowo. Elementami tego postępowania są m.in. ocena spełnienia rygorów prawnych przez wnioskodawcę czy też ocena oczekiwanych skutków społecznych. Dysponując groszem publicznym bierzemy pod uwagę potencjał podmiotów występujących o dofinansowanie inwestycji, ich udział własny, wreszcie wizję działania na rzecz regionu. Z całą pewnością nie mogą otrzymać dofinansowania podmioty, które traktują pomoc publiczną jako swego rodzaju ucieczkę przed ekonomiczną czy organizacyjną porażką lub takie, które są przede wszystkim przedsiębiorstwami zarobkowymi.

• W działaniach na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych uczestniczą różne instytucje publiczne oraz organizacje społeczne. Jak przebiega współpraca Urzędu Marszałkowskiego z tymi podmiotami?

W dziedzinie polityki społecznej działają zarówno instytucje państwowe, samorządowe, jak i społeczne. Wykonują one zróżnicowane zadania zgodnie ze swoimi kompetencjami. Sadzę, że w województwie lubelskim wypracowano skuteczny model współpracy i przepływu informacji pomiędzy tymi podmiotami. Trzeba jednak dodać, że organy władz działają wyłącznie na podstawie przepisów prawa. Tymczasem sytuacja prawna organizacji pozarządowych również podlega stopniowej regulacji ustawowej. Jest to zjawisko korzystne, ponieważ czyni działalność organizacji społecznych i ich współpracę z organami administracji bardziej przejrzystą. Jednocześnie obserwujemy ewolucję form działalności sektora społecznego w kierunku większej konsolidacji i tworzenia szerszej reprezentacji wielu środowisk.

• Lubelszczyzna jest regionem, który w przyszłości będzie stanowił wschodnie rubieże Unii Europejskiej. Jak Pan ocenia rolę, jaką nasze województwo może odegrać tej sytuacji?

- Z całą pewnością nie możemy z tego powodu ograniczać kontaktów z sąsiadami. Niezależnie od tego, jak oceniamy ich gospodarczą, społeczną czy polityczną kondycję w sferze gospodarki taka współpraca już istnieje. Tymczasem staramy się nawiązywać podobne relacje w sferze polityki społecznej. Jako bardzo istotne i dobrze rokujące na przyszłość oceniam kontakty, jakie nawiązaliśmy w ostatnim roku z partnerami z Ukrainy i Białorusi.

Co szczególnie istotne, odbywa się to na wielu płaszczyznach. Również społeczni partnerzy Samorządu Województwa pozyskują wartościowe możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi z krajów sąsiednich.

• Panie dyrektorze, poruszyliśmy zagadnienia dotyczące współpracy Samorządu Województwa z partnerami zagranicznymi i społecznymi. Jak w tym kontekście Pan, jako wiceprzewodniczący Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, ocenia współpracę z instytucjami administracji państwowej?

- Podobnie jak organy samorządu administracją państwową działa na podstawie przepisów określających jej kompetencje. Jednak równie ważne są prawidłowe kontakty pomiędzy przedstawicielami różnych instytucji. Nie zaprzeczam, że moja praca w Krajowej Radzie w znacznym stopniu ułatwia pozyskiwanie szczególnie ważnych informacji dotyczących m.in. planowanych zmian prawnych czy uzyskiwania opinii w sprawach budzących wątpliwości środowiska osób niepełnosprawnych. Jednocześnie jest to istotne ułatwienie w przekazywaniu rodzących się w naszym województwie opinii czy wręcz wątpliwości dotyczących sytuacji osób

z niepełnosprawnością przekazywanych również za pośrednictwem Wojewódzkiej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Niezwykle sobie cenię otwartość i działania wojewody lubelskiego Andrzeja Kurowskiego z tym związane, wyrażające się chociażby podjęciem tej problematyki przez Wojewódzką Komisję Dialogu Społecznego, której przewodniczy, a także mimo kłopotów finansowych (przypomnę, że po nowelizacji niema dopłat na likwidację barier w budynkach użyteczności publicznej ze Środków PFRON) konsekwentną realizację zadania w zakresie dostępności budynku Urzędu Wojewódzkiego dla osób niepełnosprawnych

• W tak skromnej formule, jaką jest wywiad, trudno poruszyć wszystkie interesujące wątki związane z pracą Departamentu Polityki Społecznej. Sądzę, że osoby, które zainteresowaliśmy konkretnymi zagadnieniami mogą zgłaszać się do Departamentu i uzyskają szczegółowe informacje.

- Oczywiście, pracownicy Departamentu zawsze udzielą odpowiedzi. Jednak ważne informacje znajdują się również na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego. Sądzę, że warto ja odwiedzić. Jednocześnie mogę już poinformować, że decyzja Marszałka Województwa Lubelskiego problematyce realizacji Europejskiego Koku Osób Niepełnosprawnych W naszym regionie poświęcone zostanie specjalne wydanie Pisma Samorządu Województwa Lubelskiego „Ziemia Lubelska”, do którego lektury serdecznie zapraszam.

- Dziękuję za rozmowę.

- Dziękuję również.

Rozmawiał **Janusz Iwanicki**